

GENOMFÖRANDE

För att genomföra planförslaget behövs olika typer av insatser, dels konkreta ombyggnationer i exempelvis cykelvägnätet men även mer långsiktig planering, exempelvis för att möjliggöra bostäder på Tingsnäs.

I det här kapitlet föreslås en översiktlig handlingsplan för hur vi ska nå våra visioner. Handlingsplanen behöver bli mer detaljerad och även införlivas i den kommunala investeringsbudgeten och kontinuerligt revideras och följas upp.

HUR SKA VI NÅ VÅRA VISIONER?

Den fördjupade översiktsplanen visar hur tätorten ska kunna utvecklas hållbart de kommande åren och hur stadsbyggnadsvisionen för Mora ska kunna uppnås:

- *Regionstad Mora.*
Mora är centralort i norra Dalarna och här erbjuds attraktiva bostäder med tillgång till goda kommunikationer, både inom tätorten men även ut i länet och landet.
- *Det aktiva Mora.*
I Mora är det nära till friluftsliv och natur. Stadsmiljön inbjuder till möten och vistelse.
- *Kulturstaden Mora.*
De äldre byggnadstraditionerna värnas och lyfts fram men högkvalitativa nytillskott inom arkitekturen tillåts skapa intressanta kontraster eller harmonier.
- *Mora vid vattnet.*
Närheten till vattnet är påtaglig i Mora. Nya bostäder byggs med sjöutsikt och det finns trevliga utemiljöer vid stränderna.

Översiktsplanen redovisar en kommunal viljeyttring som ska ge vägledning för efterföljande beslut. Den ger kommunen möjlighet att prioritera de viktigaste frågorna för sin långsiktiga utveckling.

En röd tråd i samhällsplaneringen

För att förändringar i den riktning som planen förordar ska komma till skott krävs dock efterföljande planering och beslutsprocesser som går i samma riktning. För att fullfölja den röda tråden i samhällsbyggnadsprocessen och möjliggöra ett framgångsrikt genomförande av översiktsplanen krävs ett brett samarbete och samverkan mellan många olika aktörer.

På följande sidor redovisas ett antal medel som bedöms ha stor betydelse för ett framgångsrikt genomförande av den fördjupade översiktsplanen för Mora tätort:

- En levande strategisk planering
- Tidig dialog och bred förankring
- Aktiv planering och markpolitik

EN LEVANDE STRATEGISK PLANERING

Strategisk kommunal planläggning

Genom det kommunala planmonopolet har kommunen möjlighet att styra samhällsbyggnadsutvecklingen i riktning mot målet med stöd av den fördjupade översiktsplanen. Plan- och bygglagen ger kommunen befogenheter och ansvar att planlägga användningen av mark och vatten, och det förutsätts att kommunerna tar ledningen och sätter upp spelreglerna för den

En röd tråd i samhällsplaneringen

Ett av insatsområdena under utvecklingsområde 8 i Hållbara Mora är att fullfölja den röda tråden i samhällsplaneringsprocessen för att säkerställa att intentionerna från planering överförs till effekter i genomförande och brukande.

Planmonopol

Arbetet med att utarbeta en detaljplan kan utföras av kommunens planenhet eller av en annan aktör, på kommunens uppdrag.

Det är dock bara kommunen som har befogenhet att bestämma om detaljplanläggning ska ske och att anta en detaljplan. Detta brukar hänvisas till som det kommunala planmonopolet.

Planeringsstrategi för översiktsplanering

Från och med valet år 2022 ersätts aktualitetsprövningen med krav om att kommunfullmäktige ska ta fram en planeringsstrategi varje mandatperiod.

Strategin ska antas senast 24 månader efter ordinarie val. Senast den 11 september 2024 ska fullmäktige ha antagit kommunens första planeringsstrategi. Om inte detta genomförs upphör översiktsplanen att vara aktuell.

Avsikten med en planeringsstrategi är att den ska vara mer framåtsyftande än aktualitetsprövningen i och med att kommunens fortsatta arbete med översiktsplaneringen ska vara i fokus. Därför är det också möjligt att ändra strategin från det att den antagits och fram till nästa ordinarie val.

Om fullmäktige i stället antar en ny översiktsplan inom första halvan av mandatperioden behöver kommunen inte anta en planeringsstrategi inom samma period.

fysiska planeringen. För att behålla initiativet måste kommunen vara aktiv på planeringsarenan där konkurrensen om kommunens mark- och vattenresurser äger rum. Detta behöver inte innebära att kommunen själv tar rollen som exploatör, utan snarare att man fångar upp initiativ från fastighetsägare och privata aktörer som ligger i linje med den strategiska planen och stadsbyggnadsvisionen.

De privata initiativen är viktiga för samhällsbyggandet. Framgången ligger i att förena drivkraften från enskilda aktörer med en utveckling som långsiktigt gynnar hela samhället genom att använda den lagstödda möjligheten att styra planläggningen.

Kontinuerlig översiktsplanering

Eftersom samhällsförändringarna sker i en allt snabbare takt är det viktigt att hålla den översiktliga planeringen levande, med kontinuerlig översyn och rullande arbete med tillägg, fördjupningar och uppföljning, för att den ska behålla sin funktion som ett strategiskt vägledande beslutsunderlag.

Översiktsplanens aktualitet ska enligt plan- och bygglagen prövas minst en gång under varje mandatperiod. Genom att låta översiktsplanen ingå i en rullande process där mål och strategier successivt stäms av mot det som händer i kommunen, underlättas arbetet med ändringar och kompletteringar utan att hela planen behöver göras om. Med en aktuell och levande översiktsplan fördjupas också diskussionen om planeringens inriktning, och kommunen kan agera mer proaktivt i samhällsbyggandet.

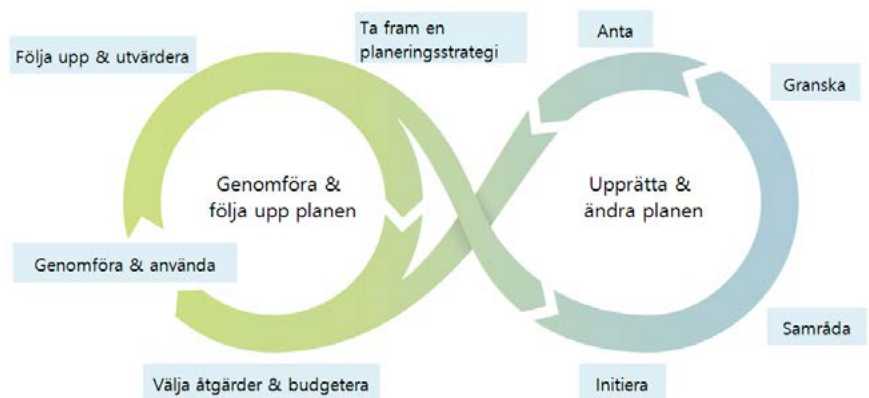

Illustration från Boverket

Uppföljning och koppling till budgetprocessen

Inriktningen i en översiktsplan ska fungera som ett långsiktigt samhällsutvecklingsprogram som ger stöd för prioriteringar i ett kortare perspektiv. Översiktsplanen är ett övergripande styrdokument för de nämnder och bolag inom kommunen som ansvarar för olika delar av utvecklingen. För ett genomförande av planens intentioner är det därför viktigt att utveckla former för att koppla uppföljningen av översiktsplanen med kommunens årliga budgetprocess. På så sätt kan kommunens verksamhet tydligt följas upp i förhållande till översiktsplanen. En årlig uppföljning av planen kan ge ett allsidigt underlag för kommunfullmäktige att fatta beslut om pri-

oriteringar för samhällsutveckling i kommunens budget. Underlaget kan samtidigt användas för aktualiseringen av översiktsplanen.

Olika perspektiv och helhetssyn

En hållbar samhällsutveckling innebär att våra gemensamma resurser förvaltas på ett sätt som är långsiktigt, effektivt och stabilt för kommande generationer och andra delar av världen. Hållbar utveckling förutsätter en helhetssyn med balans mellan sociala, ekologiska och ekonomiska perspektiv.

Den fysiska planeringen, som handlar om hur mark- och vattenområden ska användas för bebyggelse, infrastruktur och olika verksamheter, är en del av en hållbar samhällsutveckling. Den fysiska planeringen omfattar flera processer på lokal, regional och nationell nivå och styrs av plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB).

En hållbar samhällsutveckling förutsätter en förståelse för hur olika aspekter samspelar med varandra och en bred syn om vad samhällsplanering är. Många projekt och processer som till synes inte är direkt kopplade till fysisk planering kan få konsekvenser som avspeglas i den fysiska miljön. Exempelvis kan lokalisering av en ny förskola öka ett områdes attraktivitet som bostadsområde som i sin tur kan leda till ökat behov av annan service och/eller generera större trafikmängder som kräver åtgärder kopplade till infrastrukturen.

Cyklisk planering

För att framgångsrikt väga samman olika perspektiv och aspekter i den fysiska planeringen sker planeringen inte linjärt utan i planeringsvarv, från grov översiktlig planering ner till detaljnivå. En fördel med det här arbetssättet är att problem och nyckelfrågor på ett övergripande plan blir synliga tidigt och att relevant kompetens involveras.

En grov, översiktlig planering och tidig definition av projektet ger bättre för-

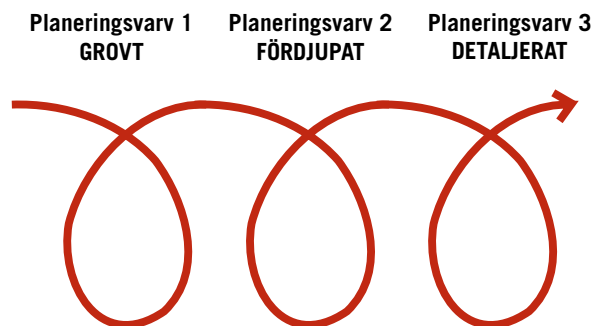

Illustration cyklisk planering

utsättningar att tidigt upptäcka frågor som kan ha stor påverkan på projekt. Genom att lägga mer tid i ett tidigt skede kan processen och genomförandet gå smidigare och nå ett bättre resultat.

Hållbara Mora

Utvecklingsområde 1:
Stärk det tvärssektoriella arbetet för Hållbara Mora

För att stärka hållbar utveckling med medborgarna i fokus behöver vi utveckla det handlingsinriktade och tvärssektoriella arbetet samt det gemensamma lärandet. Tillsammans, som en helhet i koncernen, skapar vi bäst förutsättningar för långsiktigt hållbara lösningar.

TIDIG DIALOG OCH BRED FÖRANKRING

Gemensamma mål och visioner

Kommunens långsiktiga planering och översiktsplanen ska ge vägledning för efterföljande beslut och ge kommunen möjlighet att prioritera de viktigaste frågorna för sin långsiktiga utveckling. Den behöver därför vara känd inom politiken, organisationen, bland medborgare, näringsidkare och aktörer.

Genom en bred dialog i planeringsprocessen kan många problem lösas i planeringens tidiga skeden och en större samsyn och acceptans kring planförslaget uppnås. På så sätt når man inte bara en större tillfredsställelse hos inblandade parter utan möjliggör också kortare ledtider i planprocessen och genomförandet.

Tydliga roller och ansvarsfördelning

En framgångsrik planering bygger på tydliga roller och ett väl fungerande samspel mellan politiker, tjänstemän, näringsliv och allmänhet. Olika ansvarsområden behöver vara tydliga och kända inom organisationen. När det gäller många strategiska frågor, inte minst infrastrukturfrågor, är Mora också beroende av samspel och bra kommunikation med omgivande kommuner, regionen och statliga myndigheter som exempelvis Trafikverket och Länsstyrelsen.

Genom en tidig och bred dialog kan man överbrygga olika synsätt och skapa en bättre förståelse för varandras roller, kunskaper och behov och utifrån det samverka i en gemensam riktning. Detta kan ske genom exempelvis tvärssektoriella projektorganisationer, dialoger i workshopform, strategiska samverkansforum, utvecklade samrådsformer och tillvaratagande av lokala kunskaper och engagemang i planeringen.

Ett framgångsrikt genomförande kräver att kompetens inom specifika sakområden samverkar med varandra i alla skeden genom planeringsprocessen. Kompetens inom mark-, exploaterings- och lantmäteri-frågor behövs både som stöd i översikts- och detaljplanearbeten och för att säkerställa att planerna är genomförbara. Stadsarkitektrollen är en annan viktig funktion som ska verka för att god arkitektur och stadskvaliteter följer med hela vägen från översiktsplaner via detaljplaner till bygglov och utformning av allmän platsmark.

Kännedom om befintliga underlag, planer och strategier

Den fördjupade översiktsplanen samverkar med andra kommunala program och strategier, exempelvis hållbarhetsstrategin Hållbara Mora, Moras cykelstrategi, grönstrukturplanen, handelsutredning och förskoleplan. Den har också tematiska tillägg i form av en LIS-plan (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) och vindbruksplan. Det är viktigt att kommunala planer,

utredningar och strategier samverkar och är kända och finns tillgängliga för de som behöver kunna ta del av dem.

AKTIV PLANERING OCH MARKPOLITIK

Aktiv markpolitik

Ett viktigt instrument för att genomföra översiktsplanens intentioner är kommunens markpolitik, exempelvis frågor om kommunalt markinnehav, strategiska markförvärv, riktlinjer för markanvisningar och exploateringsavtal. En främjande markpolitik med strategier för markförvärv ökar väsentligt kommunens möjligheter att genomföra översiktsplanen. En aktiv och tydlig markpolitik leder till mer transparenta och smidigare processer, inte minst för de exploatörer som vill vara delaktiga i att utveckla Mora. Med ett proaktivt deltagande i samhällsbyggnadsprocessen kan kommunen bidra till ett hållbart Mora genom utveckling av bostads-, verksamhets- och rekreationsområden.

Huvudmannaskap

För en önskvärd utveckling i Mora krävs att kommunen är en aktiv part i utvecklingen av Mora centrum; exempelvis genom utbyggnad av cykelnätet och utveckling av grönstrukturstråk och kopplingar till Siljan. Kommunen är idag markägare i strategiska delar av Mora som till exempel Strandens skolområde, Tingsnäs, Kajen och Saxnäs.

Utvecklingen av ett övergripande nät för cykeltrafiken drivs av kommunen med kommunalt huvudmannaskap som komplement till övriga cykelbanor. Utveckling av framtida torg och mötesplatser i centrum genomförs i samband med detaljplaneläggning av centrum med ambitionen om kommunalt huvudmannaskap.

I Mora, liksom i många andra kommuner, finns en praxis med enskilt huvudmannaskap för stora delar av den allmänna platsmarken i kommunen. Inom kommande detaljplaneområden utanför Mora tätort föreslås som idag och som i övriga delar av Mora kommun enskilt huvudmannaskap. Kommunen kommer inte att ta initiativ till planläggning och utbyggnad på privata fastigheter.

Genomförandemedel

Den fördjupade översiktsplanen beskriver behov av strategier, planprogram och andra planeringsinsatser som behövs som underlag för en framgångsrik, effektiv och tydlig planering och de mål som planen redovisar.

Planprogram

För att underlätta detaljplanearbetet kan kommunen välja att upprätta planprogram där planens utgångspunkter och mål framgår. Program kan exempelvis upprättas för ett större område, till exempel en stadsdel, som underlag för flera framtida detaljplaner inom området. Det kan också vara en fördel att upprätta ett program för komplicerade planer som berör många intressenter och som innehåller starka motstående intressen. Planprogrammet innebär en möjlighet för kommunen att på ett tidigt stadium lyfta

frågor om olika alternativa lösningar på planeringsuppgiften till diskussion. Exempel på områden där planprogram planeras för att tydliggöra utgångspunkter och mål för framtida detaljplanearbeten är Kanadaområdet, norra Kråkberg och Tingsnäs.

Detaljplaner

Detaljplanen är det främsta medlet för att skapa bindande regler för markanvändningen utifrån översiktsplanens intentioner. Detaljplanens syfte är att ange fysiska förutsättningar och begränsningar för markanvändning och utformning utifrån grundläggande krav kopplade till exempelvis bevarande-, gestaltungs-, miljö- och hälsoaspekter. För att säkra att den tänkta markanvändningen får den utformning och tillgänglighet som är tänkt i planen har kommunen tillgång till ett antal genomförandemedel, exempelvis exploateringsavtal, markanvisningsavtal, VA-avtal, överlåtelse av allmän platsmark, tvångsinlösen och krav på iordningställande av allmän platsmark.

Exempel på detaljplaner som är påbörjade eller aktuella att påbörja inom en snar framtid är detaljplan för Strandens skolområde, detaljplan för Tuvan/Sandängarna och Prästholmen.

Planprioriteringar

För att kunna fokusera på de viktiga planerna men samtidigt se till att alla planer som bedöms lämpliga kan upprättas sker prioritering av planarbeten enligt följande kriterier:

- Genomförande av översiktsplan/fördjupad översiktsplan och målsättningar i strategiska planen. Ger effektivare bygglovshandtering.
- Planer som är av stor betydelse för kommunens verksamheter och som är av stor betydelse för kommunens utveckling.
- Planer som ger exploaterbar mark för verksamheter av stort allmänt intresse. Planerna ska bedömas skapa sysselsättning samt vara attraktiva, lämpliga och aktuella för genomförande.
- Planer som ger exploaterbar mark för bostäder där det finns stort allmänt intresse och som bedöms attraktiva, lämpliga och aktuella för genomförande.
- Särskilda planer av stort allmänt intresse som ej innefattar bostäder eller verksamheter, exempelvis infrastruktursatsningar.

Planerna bedöms även utifrån hur många bostäder eller arbetstillfällen som en plan skapar, där ett högre antal bostäder eller arbetstillfällen ger en högre prioritering. Om det rör en plan för kommunens verksamheter eller särskilda planer av stort allmänt intresse prioriteras planerna efter hur stor nytta de bedöms göra. Planerna värderas efter planområdets geografiska närhet till kommunikationer, service och infrastruktur samt efter den rådande efterfrågan av det planen möjliggör exempelvis bostäder eller arbetstillfällen. Frågan om en levande landsbygd och landsbygdsutveckling är även viktigt att väga in.

Planprioriteringslista

En planprioriteringslista tas fram årligen av Kommunstyrelsen i samarbete med Miljö- och byggnadsförvaltningen och kommunens samhällsbyggnadsgrupp i enlighet med planprioriteringskriterier. (Se text under rubriken planprioriteringar till höger.)

Planprioriteringslistan styr vilka planer som Miljö- och byggnadsförvaltningen ska arbeta med, både på kort och längre sikt.

Övriga underlag och strategier

Det finns även behov av levande kunskapsunderlag och strategier för att kunna hantera komplexa frågor och värna miljöer som är viktiga för Mora. Exempel på kunskapsunderlag och strategier som den fördjupade översiktsplanen beskriver behov av är:

- Kulturmiljöprogram
- Inventering av jordbruksmark och strategier för frågor som berör jordbruksmark
- Markstrategi
- Genomförandeinriktad träbyggnadsstrategi
- Trädinventering, trädplan och trädvårdsplan för att få överblick över kommunens träd- och skogsinnehav och dess skötselbehov
- Strategier för gestaltungs- och arkitekturfrågor, exempelvis arkitekturprogram eller arkitekturpolicy och strategier för planering av högre bebyggelse
- Program för utformning av utemiljö, skyltprogram och belysningsprogram

Andra insatser som behövs

Det är inte bara planer och program som behövs utan det krävs även konkreta insatser för att skapa den tätort som vi eftersträvar. Exempel på sådana insatser är till exempel:

- Utveckling av Kajenområdet till en högkvalitativ, sjönära stadspark och utveckling av parkområde på Saxnäs.
- Utveckling/restaurering av befintliga parker; t.ex. Stapelparken/Kommunhusparken och Tingshusparken.
- Bildande av naturreservat för Saxviksöarna för att uppmärksamma de naturvärden som finns och göra vissa av dem tillgängliga för allmänheten.
- Anordnande av permanent bro över Hemulån vid Zornmuséet och andra åtgärder för att knyta ihop Hemus och Vasaloppsspåret med centrum.
- Utveckling av det så kallade kulturstråket; från Zornmuséet, Mora kyrka, Mora tingshus och Vasaloppsmålet för att tydliggöra Moras kulturprofil.
- Anordnande av ett sammanhängande gångstråk längs vattnet i enlighet med kommunens grönstrukturplan.
- Omgestaltung av Kyrkogatan vid Fridhemsplan för att stärka centrum som mötes- och handelsplats.
- Genomförande av passage under järnväg vid Strandens skolområde.
- Parkeringsstrategi för Mora som även innefattar till exempel parkeringsnormer för bil och cykel, plats för eventuella parkeringshus, laddstationer, hänvisning till p-platser etc.
- Förarbete som behandlar Tingsnäs förutsättningar att utvecklas för bostäder, särskilt avseende hur järnvägsområdet kan minskas och hur mark kan frigöras, för att klargöra förutsättningarna för ett framtida programarbete på Tingsnäs.